

“ҚАДЫР МЫРЗА ӘЛИ ӨЛЕҢДЕРІНІҢ КӨРКЕМДІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ”

Миралиева Диана Нұрмухан қызы

Ширинбеков Дастан Медетбек ұлы

Шыршық мемлекеттік педагогикалық университеті
Қазақ тілі және әдебиеті бағытының 2-курс студенттері

Байзаков Жандос Абдазимович

Ғылыми жетекшісі:

(PhD)

Шыршық мемлекеттік педагогикалық университеті

АННОТАЦИЯ

Мақалада қазақ халқының көрнекті ақын-жазушылары ортасына өз орнын қалыптастырған дара ақын Қадыр Мырза Әлидің өмірінен өмірі мен өскен ортасы жайлы, ақынның өлеңдері мен еңбектеріндегі көркемдік ерекшеліктері, тәрбиелік мәні туралы мәлімет беріледі.

Кілт сөздер: Ақын, шайқаған көл, тәрбиелік мәні, ардан туған адам, қанатты сөздер, өшпес өлеңдер.

“THE ARTISTIC CHARACTERISTICS OF THE POEMS OF KADYR MYRZA ALI”

ABSTRACT

The article provides information about the life and environment of the poet Kadyr Myrza Ali, who established his place among the prominent poets-writers of the Kazakh people, about the artistic features and educational value of the poet's poems and works.

Key words: Poet, shaken lake, educational meaning, a person born from the background, catchphrases, indelible poems.

Қадыр Мырзалиевтің “Бұлбұл бағында” мынадай бір сырлы шумақ бар;

Жүйрік арман қуып жете қалсаң-ақ,

Жалт береді,

Соның өзі бір сабақ!

Осалдар жүр өзін жұрттан артық деп,

Ал мықтылар өзін жұрттан кем санап!

Тап-таза шындық!

Кіріспе бөлім: Алдымен, азамат ойдың адамында ешқашан арман таусылмақ емес. Ардан туған адам әрқашан арман қуады және арман қуудан жалықпайды, туғаннан өлгенге дейін қуады және сол арманның шегіне жетпейді, жетседе жеткенін сезбейді. «Арманым жоқ дейтіндер» қателеседі, яки өтірік айтады. Адамның арманы болмаса, ертеңі болмағаны; арман бітсе, ертеңі бітеді, мақсаты түгелсігені; арманның таусылған жері-адамның өлген жері.

Негізгі бөлім: Саналы кісіге мұның өзі сабақ екені рас. Содан соң, осылардың өзіне-өзі қарық боп, өз деміне өзі буланып, жіпсіп, күпсіп жүретіні, ал мықтылардың өзіне-өзі көңілі толмай, өз ісіне өзі разы болмай, өзін-өзі іштей сынап, мінеп жүретіні және рас. Айтатыны жоқ, осалдық дегенде бір бататірсек бозбалашылық- өз көлнеңкесіне өзі жігітсіген қысыр қызтекелік қой, құрсын! Осылардан өпірем, өрепкігіш, бойлауық, күпілдек келеді! Осалдығын сонымен жасырмақ болады. Онымен де қоймай, осалдық омыраулап, мықтылықты біраз көзден тасалап, ықтыра алмасада да бұқтыра тұруы мүмкін. Бірақ мықтылық деген- мықтылық, түбінде осалдық атаулының бәрін көне тамдай қопара құлатып, сілкініп шыға келетіні сөзсіз.

Осындай мықтылық иесінің бірі-Қадырдың өзі. Дәлірек айтқанда, Қадырдың қадірі-мықтылығында.

Мықтылығының бір дәлелі: Қадыр өлең өлкесіне күйбеңсіз, кібірткісіз, тіпті ешқашан ешбір жаттығу жасамағандай кәнігі шебер қалпында келді. Мұны біз тұңғыш рет Қазақ университетіндегі Әуезов аудиториясында танып-білген едік.

Күні кеше шәкіртке «сөз сиқырын» үйреткен шабытты шақтарда Ұлы ұстаздың өзі шынтақ сүйеген биік мінбеге киіктің асығындай ғана шып-шымыр қара бала жүргізіп шыққан емес, тура шиырылып түскендей..... дік етіп алшысынан тұра қалды да, ағытыла жөнелді.

Адам жылап туады, жатады жұрт жұбатып,
Және жылап өледі, өзгені де жылатып.
Жылайтыны туа сап-жамандар бар қинайтын,
Жылайтыны өлерде-жақсылар бар қимайтын.

Жым-жырт тұна, тына тындаған дүйім жұрт кенет ду-ду етіп, зал іші самал шайқаған көлдей теңселді де кетті. Хаос гармонияға көшті. Жұрттың бәрі бір деммен тыныстады. Әлгі шумақты тындаған әр адамға қас пен көздің арасында бұрын ешкім айтпаған бір шындық ашылды да қалды. Өлең әркімді өзінің өзгеше философиялық тереңіне тартып, оқыс ойға шомдырды да қойды. Асылы, адам әдебиетке сұлудың бұрымындай өрілген екі мақсатпен келеді: бірі-өзінен бұрын ешкім айтпағанды айту; екіншісі-өзге ешкімге ұқсамай, тек өзінше айту. Осы екі мақсат орындалған жерде ғана шын мәніндегі әдеби туынды бар. Шын мәніндегі әдеби туынды дегеніміздің, Леонид Леонов айтқандай, мазмұн жағынан жаңалық

ашу, пішін жағынан өнер табу болатын себебі де сондықтан. Енді турасына көшсек, мүбәда қазақ поэзиясына осы ғасырдың орта тұсынан өте бере келіп, соңғы отыз жылда тек ғана өзіне тән өзгеше мазмұнын ашқан, тек ғана өзіне тән өзгеше пішінін тапқан шын мәніндегі шынайы талант екеу болса-бірі, біреу болса-өзі-Қадыр Мырзалиев. Бір кезде өзінің түлеп ұшқан ұясы Қазақ университетіндегі Әуезов аудиториясын ғана білетін кәдімгі бала Қадырдың бүгінде бүкіл елі-туған халқы тұтас таныған қадірлі дана Қадырға айналу себебінде дәл осы арадан іздеген жөн.

Қорытынды бөлім: Қадыр Мырзалиев – жиырмамыншы ғасырдағы қазақ поэзиясының жан-жақты өсіп, өркендеуіне, кемелденуіне зор еңбек сіңірген ақын. Оның өлеңдері ешқашан, Абай айтқандай, бөтен сөзбен былғанған емес. Қайта ол «Қиыннан қиысып, тілге жеңіл, жүрекке жылы тиетін, айналасы теп-тегіс, жұмыр» боп келеді. Сондықтан да оның лирикасын қалың оқырман әр уақытта сүйіп оқиды. Ол – сөз өнерін еркін меңгерге, халықтың ең етене жақын рухани серігіне айналған көркем сөздің зергері.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ: (REFERENCES)

1. Таңдамалы туындылардың көп томдығы.
2. Алматы «Қазығұрт» баспасы 2001
3. Зейнолла Қабдолов
- 4.Қ. Мырзалиев «Қорамсақ», «Жалын» баспасы, Алматы, 1980.
- 5.Қ.Мырзалиев «Өлеңдер мен поэма», Алматы, 1990.